

ЗРАЖЕВСЬКА НАТАЛЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри медичного права факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету ім. Д. Галицького

ЗАХИСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ЛІКАРІВ У СУДОВОМУ ПОРЯДКУ

Висвітлено зміст, поняття, правову природу й ознаки особистих немайнових прав лікарів на повагу до їх професійної честі, гідності та ділової репутації. Досліджено основні можливі форми порушення таких прав лікарів і способи їх захисту в судовому порядку. Особливості захисту особистих немайнових прав лікарів проаналізовано крізь призму співвідношення із зловживанням правом пацієнтів на інформацію, свободу думки та слова, правом на звернення, правом на оскарження неправомірних рішень, дій і бездіяльності працівників закладів та органів охорони здоров'я як соціальних явищ і правових інститутів.

Ключові слова: честь, гідність, ділова репутація, особисті немайнові права, лікар, суд, спосіб захисту права.

Розбудова правої держави, в якій людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, неможлива без побудови ефективної та дієвої системи охорони здоров'я. Ефективність і дієвість системи охорони здоров'я значною мірою залежить від забезпеченості професійно підготовленими висококваліфікованими медичними працівниками, зокрема лікарями, а також належними механізмами їх соціально-правового захисту.

Проблемні питання захисту прав особи у сфері охорони здоров'я досліджували А. Азаров, Н. Болотіна, С. Булеца, З. Гладун, О. Кашинцева, Р. Майданик, І. Сенюта, С. Стеценко, Р. Стефанчук та ін.

Проте вивченю питань захисту особистих немайнових прав лікарів, а саме прав на повагу до професійної честі, гідності і ділової репутації, у судовому порядку в науці належної уваги не приділялося.

Професійні уміння, досвід, навики, спеціальні знання і ділова репутація лікаря є нематеріальними благами, щодо яких виникають особисті немайнові права, які також виступають об'єктом правової охорони держави. Лікар як суб'єкт правовідносин з надання медичної допомоги є носієм таких особистих немайнових прав. Задля належного виконання своїх професійних обов'язків він має бути впевненим в існуванні дієвих правових механізмів захисту своїх прав, на випадок їх порушення, зокрема судових. Така система гарантій цілком відповідає положенням Декларації Всесвітньої медичної асамблеї відносно

незалежності та професійної свободи лікаря [1]. Особливої уваги, в контексті запропонованого дослідження, заслуговує вивчення зловживання пацієнтами правом на інформацію, свободу думки і слова, правом на звернення, правом на оскарження неправомірних рішень, дій і бездіяльності працівників закладів та органів охорони здоров'я як соціальних явищ і правових інститутів крізь призму співвідношення з особистими немайновими правами лікарів.

Щоб з'ясувати особливості захисту особистих немайнових прав лікарів на повагу до професійної честі, гідності та ділової репутації у судовому порядку, слід дослідити правову природу цих прав та їх ознаки, форми порушення та захисту.

Пунктом «л» ч. 1 ст. 77 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (далі – Основи) з-поміж прав медичних і фармацевтичних працівників визначено право на судовий захист професійної честі та гідності. Зазначене положення є важливим елементом деталізації гарантованого ст. 55 Конституції України права кожного на судовий захист.

Особисті немайнові права фізичної особи в науці цивільного права зазвичай визначають як суб'єктивні цивільні права, які за змістом тісно та нерозривно пов'язані з особою носія, не мають економічної природи походження та економічного змісту, а також спрямовані на задоволення фізичних (біологічних), духовних, моральних, культурних, соціальних чи інших нематеріальних потреб (інтересу), об'єктом яких є особисті немайнові блага, а у визначених законом випадках – й інше немайнове благо [2, с. 584].

Виходячи з цього, професійні честь, гідність і ділова репутація лікарів належать до інших особистих немайнових благ, визначених законом.

Поняття честі, гідності, наразі законодавчого визначення не мають. Виходячи зі змісту п. 4 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» № 1 від 27.02.2009 р. (далі – Постанова № 1), під гідністю слід розуміти визнання цінностіожної фізичної особи як унікальної біопсихосоціальної цінності, з честю пов'язується позитивна соціальна оцінка особи в очах оточуючих, яка ґрунтується на відповідності її діянь (поведінки) загальноприйнятим уявленням про добро і зло, а під діловою репутацією фізичної особи розуміється набута особою суспільна оцінка її ділових і професійних якостей при виконанні нею трудових, службових, громадських чи інших обов'язків [3].

До особистих немайнових благ лікарів можна віднести професійні уміння, досвід, навики, спеціальні знання, професійну ділову репутацію. Ці немайнові блага є такими, що відображають соціальний статус особи. Їм також властиві такі ознаки: вони спрямовані на задоволення нематеріальних потреб; мають немайновий характер; є невіддільними від особи носія-лікаря.

Щодо особистих немайнових благ лікарів, зокрема їх професійної честі, гідності та ділової репутації, відповідно виникають особисті немайнові права лікарів. Можемо запропонувати таке їх визначення. Особисті немайнові права лікарів на повагу до професійної честі, гідності та

ділової репутації – це суб'єктивні цивільні права, тобто міра дозволеної чи незабороненої поведінки суб'єкта цивільного правовідношення, які за своїм змістом нерозривно пов'язані з особою носія-лікаря, не мають економічного змісту, спрямовані на задоволення соціальних потреб, об'єктом яких є професійна честь, гідність і ділова репутація лікаря.

Виходячи з викладеного, вважаємо за доцільне зупинитися на питанні визначення носія особистих немайнових прав лікарів на повагу до професійної честі, гідності та ділової репутації. У розділі X Основ закріплено освітні та кваліфікаційні вимоги до осіб, які можуть провадити медичну діяльність. Для роботи на посаді лікаря, за загальним правилом, необхідно пройти підготовку у вищих медичних навчальних закладах, перелік яких затверджено Наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Переліку вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, підготовка і отримання звання в яких дають право здатися медичною і фармацевтичною діяльністю» № 195 від 25.12.1992 р. [4], скласти присягу лікаря України та отримати звання лікаря-спеціаліста на підставі відповідної атестації, згідно з Положенням про порядок проведення атестації лікарів, затвердженим Наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про подальше удосконалення атестації лікарів» № 359 від 19.12.1997 р. [5]. Щоб провадити медичну діяльність, лікарі повинні перебувати у трудових відносинах із закладом охорони здоров'я або провадити господарську діяльність з медичної практики як фізичні особи – підприємці.

Особливий статус, згідно з Положенням про первинну спеціалізацію (інтернатуру) випускників медичних (фармацевтичних) вищих навчальних закладів України, затвердженим Наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Положення про первинну спеціалізацію (інтернатуру) випускників медичних (фармацевтичних) вищих навчальних закладів України» № 104 від 20.06.1994 р. [6], мають лікарі-інтерни, які в закладах охорони здоров'я проходять навчання як на відповідних базах стажування інтернів, а не працевлаштовані у них. З огляду на це, останні не можуть бути носіями особистих немайнових прав лікарів на повагу до професійної честі, гідності та ділової репутації, а отже, і суб'єктом права на захист цих прав у судовому порядку. Захист їх професійної честі, гідності та ділової репутації судом може здійснюватися на загальних засадах, визначених Цивільним кодексом України (ЦК України).

Як уже зазначалося, професійні уміння, досвід, навики, спеціальні знання та ділова репутація лікаря є об'єктами правової охорони держави як особисті немайнові блага, щодо яких виникають відповідні права та обов'язки. З.В. Ромовська зауважує, що можливість захисту права особи і конкретне здійснення цього захисту є однією зі складових правової охорони як загальної правової категорії [7, с. 482]. Отже, можливість захисту особистих немайнових прав лікарів на повагу до професійної честі, гідності та ділової репутації судом є елементом правової охорони як загальної правової категорії, а підставами виникнення права на захист особистих немайнових прав лікарів, відповідно до ч. 1 ст. 15 ЦК України, є порушення такого цивільного права. Прикладами порушення особистих немайнових прав лікарів на повагу до професійної честі, гідності

та ділової репутації можуть слугувати такі випадки: повідомлення на зборах трудового колективу ЦРЛ про те, що один з лікарів, які претендують на посаду головного лікаря, є «старим маразматиком» і в присутності працівників приймального відділення його названо «дебілом» [8]; публікація у статті газети такої інформації: «Професор ОСОБА_1, всього лише завідувач судинним відділенням, але він має при лікарні фонд, через який, як мені кажуть, проводять реалізацію медикаментів, уже закуплених лікарнею за бюджетні кошти» [9]; повідомлення у скаргах і на зборах колективу інформації такого змісту «...Дохторка все проігнорувала, робила вид, що не чує і вимагала від мене гроші. Я категорично відмовлялася. Так же себе дохторка вела недобре і вимагала, наполягала на гроші...» [10]; повідомлення на зборах громади села про те, що «головний лікар Бистрицької амбулаторії ОСОБА_6 займається в селі фінансовим свавіллям, бере хабарі та вимагає гроші за виклики» [11]; звернення незалежного журналіста до Міністерства охорони здоров'я України із заявою, в якій міститься така інформація: «...шарлатанських дійствий на території України доктора ОСОБА_1, и последствия применения его препарата «Украин» в свободном приеме в обход наблюдения официальной медицины...» [12]; повідомлення голови Львівської обласної громадської організації «Народний антикорупційний нагляд» у письмовій формі на адресу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, згідно з яким « ...з мотивів помсти лікар ОСОБА_1 незаконно помістив ОСОБА_3 в психіатричний заклад і завідомо йому абсолютно здоровому, без жодних ознак психічного захворювання, поставив діагноз «параноїdalна шизофренія»» [13].

У п. 15 Постанови №1 вказано, що при розгляді справ зазначеної категорії суди повинні мати на увазі, що юридичним складом правопорушення, наявність якого може бути підставою для задоволення позову, є сукупність таких обставин: а) поширення інформації, тобто доведення її до відома хоча б одній особі у будь-який спосіб; б) поширення інформація стосується певної фізичної чи юридичної особи, тобто позивача; в) поширення недостовірної інформації, тобто такої, яка не відповідає дійсності; г) поширення інформації, що порушує особисті немайнові права, тобто або завдає шкоди відповідним особистим немайновим благам, або перешкоджає особі повно і своєчасно здійснювати своє особисте немайнове право [14].

Особливістю цієї категорії справ є покладення тягаря доказування достовірності негативної інформації на особу, яка її поширила, відповідно до ст. 277 ЦК України. Тоді як особі, особисті немайнові права якої порушені, належить довести факт такого поширення. Про можливі форми поширення недостовірної інформації про лікарів вже йшлося.

Також слід звернути увагу на дослідження співвідношення особистих немайнових прав лікарів на повагу до їх професійної честі, гідності та ділової репутації і конституційних прав пацієнтів на інформацію, свободу думки і слова, на звернення та на оскарження дій чи бездіяльності лікарів крізь призму зловживання пацієнтами своїми правами.

У ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» закріплено дефініцію поняття «пацієнт» як фізичної особи, яка звернулась за медичною допомогою та/або якій надається така

допомога. Р.О. Стефанчук визначає пацієнта як людину, яка звернулася до закладів охорони здоров'я з вимогою про надання їй медичної допомоги, що спрямована на збереження, підтримання, відновлення чи поліпшення її здоров'я і реалізацію обов'язків держави із захисту її життя та забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя населення [15, с. 320]. Зазвичай правом зловживає правоможна особа з наміром завдати шкоди іншій особі [16, с. 906]. Такий вихід пацієнтом за встановлені законом межі здійснення свого суб'єктивного права на інформацію, права на свободу думки і слова, права на звернення, права на оскарження дій чи бездіяльності лікарів здійснюється з наміром завдати шкоди останнім. Це є досить складним і неоднозначним соціальним явищем з точки зору загальноприйнятих уявлень про добро і зло.

Однак особа, що не набула статусу пацієнта, не може бути наділена і відповідними правами та нести відповідні обов'язки щодо дотримання особистих немайнових прав лікарів на повагу до професійної честі, гідності та ділової репутації.

Наприклад, рішенням Святошинського районного суду м. Києва від 03.12.2013 р. відмовлено у задоволенні позову про зобов'язання відповідача письмово спростувати викладену нею інформацію, яку вона повідомила в своєму листі від 10.07.2013 р. на ім'я директора ТМО «Стоматологія», – стягнення з неї 5000 грн моральної шкоди та витрат зі сплати судового збору 229,40 грн. При цьому суд виходив з того що, згідно зі встановленими обставинами справи, які доведені належними і допустими доказами, відповідач вже протягом трьох років не ходила до вказаної поліклініки, позивача бачить уперше, заяви до директора ТМО «Стоматологія» не писала, що позивачі при розгляді справи також не заперечували [17]. Рішенням Оболонського районного суду м. Києва від 20.05.2014 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 15.07.2014 р., відмовлено у задоволенні позову про визнання недостовірною інформації, яка була поширена відповідачем у скарзі від 25 червня 2013 р. до Міністерства охорони здоров'я України стосовно звинувачення у непрофесіоналізмі та нехтуванні професійними обов'язками лікаря. При цьому суд першої інстанції, з висновками якого погодився й апеляційний суд, виходив з того, що відповідач, направляючи скаргу, звертався до компетентного органу, який зобов'язаний перевірити дії лікарів щодо належної якості надання медичної допомоги [18; 19].

Аналіз вивченої судової практики свідчить, що відомості, викладені у відповідних зверненнях пацієнтів щодо посилання на відсутність належного фахового рівня та професійної підготовки лікаря, не є оціночними судженнями (які не підлягають спростуванню та доведенню їх достовірності, а особа не може бути притягнута до відповідальності за їх висловлення). Такі відомості про фаховий рівень і професійну підготовку лікаря, у тлумаченні ст. 277 ЦК України, є інформацією, яка може бути визнана недостовірною і спростована у порядку, визначеному цією та іншими статтями ЦК України. Згідно з ч. 2 ст. 30 Закону України «Про інформацію», оціночними судженнями, за винятком образі чи наклепу, є висловлювання, які не містять фактичних даних, зокрема критика, оцінка дій, а також висловлювання, що не можуть бути витлумачені

як такі, що містять фактичні дані, з огляду на характер використання мовних засобів, зокрема гіпербол, алегорій, сатири. Оціочні судження не підлягають спростуванню та доведенню їх правдивості [20].

Відповідно до ст. 40 Конституції України та з урахуванням висновків, викладених у Рішенні Конституційного Суду України від 10 квітня 2003 р. № 8-рп/2003, усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк. Якщо особа звертається до зазначених органів із заявою, в якій міститься та чи інша інформація, і якщо цей орган компетентний перевірити таку інформацію та надати відповідь, проте в ході перевірки інформація не знайшла свого підтвердження, вказана обставина не може сама по собі бути підставою для задоволення позову про спростування недостовірної інформації, оскільки у такому випадку мала місце реалізація особою конституційного права, а не поширення недостовірної інформації [21; 22].

Отже, необхідно з'ясувати характер цієї інформації, передусім те, чи не є вона такою, що принижує професійну честь, гідність і ділову репутацію лікаря, а також чи не містить образи або наклепу.

Суб'єкт права на захист самостійно обирає спосіб захисту свого права судом у разі його порушення, за наявності юридичного складу правопорушення, про який йшлося. Частиною 2 ст. 16 ЦК України передбачено можливі способи захисту цивільних прав та обов'язків, тобто матеріально-правові механізми їх захисту.

З п. 26 Постанови № 1 випливає, що спростування має здійснюватися у такий самий спосіб, у який поширювалася недостовірна інформація. Якщо спростування недостовірної інформації неможливо чи недоцільно здійснити у такий же спосіб, у який вона була поширенна, то воно повинно проводитись у спосіб, наближений (адекватний) до способу поширення, з урахуванням максимальної ефективності спростування та за умови, що таке спростування охопить максимальну кількість осіб, що сприйняли попередньо поширену інформацію. А в п. 27 Постанови № 1 зазначено, що способами захисту гідності, честі чи ділової репутації від поширення недостовірної інформації можуть бути, крім права на відповідь і спростування недостовірної інформації, ще й вимоги про відшкодування збитків і моральної шкоди, заподіяної такими порушеннями як фізичній, так і юридичній особі. Зазначені вимоги розглядаються відповідно до загальних підстав щодо відповідальності за заподіяння шкоди [23].

Наприклад, рішенням Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 05.09.2014 р. задоволено частково позов ОСОБА_1, визнано поширені ОСОБА_4 відомості про грубість і недотримання лікарем-гастроenterологом ОСОБА_1 медичної етики та деонтології і вимагання коштів за госпіталізацію такими, що не відповідають дійсності та принижують честь, гідність і ділову репутацію ОСОБА_1, зобов'язано ОСОБА_4 спростувати відомості про грубість та недотримання лікарем-гастроenterологом ОСОБА_1 медичної етики і деонтології і вимагання останньою коштів за госпіталізацію шляхом надсилення

відповідних листів начальнику управління охорони здоров'я Закарпатської обласної державної адміністрації Шніцеру Р.І., заступнику начальника управління охорони здоров'я Закарпатської обласної державної адміністрації Бричу В.Д. та головному лікарю Закарпатської обласної клінічної лікарні ім. А. Новака ОСОБА_8. Стягнуто з ОСОБА_4 на користь ОСОБА_1 5000 грн як відшкодування моральної шкоди та 458 грн 80 коп судового збору. Задовольняючи позов частково та відмовляючи в позовних вимогах у частині зобов'язання позивача вибачитися, суд виходив з того, що примусове вибачення як спосіб судового захисту гідності, честі чи ділової репутації за поширення недостовірної інформації не передбачено у статтях 16, 227 ЦК України. Водночас, суд також частково задовольнив позовні вимоги ОСОБА_1 про відшкодування моральної шкоди на підставі ст. 23, 1167 ЦК України, оскільки поширенням відповідачкою відомостей, визнаних судом такими, що не відповідають дійсності, тобто недостовірної інформації, позивачі було завдано моральної шкоди, яка полягає у приниженні її честі, гідності, престижу та ділової репутації [24].

Важливими способами захисту порушених особистих немайнових прав на повагу до честі, гідності та ділової репутації, відповідно до ч. 6 ст. 277 ЦК України, є право на відповідь, якщо такі права порушені у друкованих або інших засобах масової інформації, а також на спростування недостовірної інформації у тому ж засобі масової інформації. Водночас, відповідно до абзацу 2 ч. 2 ст. 30 Закону України «Про інформацію» № 2657-ХІІ від 02.10.1992 р., якщо особа вважає, що оціночні судження або думки принижують її гідність, честь чи ділову репутацію, а також інші особисті немайнові права, вона має право скористатися наданим їй законодавством правом на відповідь, а також на власне тлумачення справи у тому самому засобі масової інформації з метою обґрунтuvання безпідставності поширеніх суджень, надавши їм іншу оцінку. Якщо суб'єктивну думку висловлено в брутальній, принизливій чи непристойній формі, що принижує гідність, честь чи ділову репутацію, на особу, яка таким чином та у такий спосіб висловила думку або оцінку, може бути покладено обов'язок відшкодувати завдану моральну шкоду [25].

Крім того, слід звернути увагу на п. 13 Постанови № 1, за яким, відповідно до абзацу третього частини четвертої ст. 277 ЦК України, судовий захист гідності, честі та ділової репутації внаслідок поширення про особу недостовірної інформації не виключається і в разі, якщо особа, яка поширила таку інформацію, невідома (наприклад, при надсиланні анонімних або псевдонімних листів чи звернень, смерті фізичної особи чи ліквідації юридичної особи, поширенні інформації в інтернеті особою, яку неможливо ідентифікувати, тощо). У такому випадку суд має право за заявою заінтересованої особи встановити факт неправдивості цієї інформації та спростувати її в порядку окремого провадження [26].

Отже, захист особистих немайнових прав лікарів на повагу до професійної честі, гідності та ділової репутації, якими, своєю чергою, є суб'єктивні цивільні права, тобто міра дозволеної чи незабороненої поведінки суб'єкта цивільного правовідношення, що за змістом нерозривно

пов'язані з особою носія-лікаря, не мають економічного змісту, спрямовані на задоволення соціальних потреб, об'єктом яких є професійна честь, гідність і ділова репутація лікаря, може здійснюватися шляхом спростування поширеної недостовірної інформації про лікаря, надання лікарем відповіді (власного тлумачення справи), встановлення факту недостовірності поширеної інформації про лікаря, відшкодування збитків і моральної шкоди, заподіяних лікарю порушенням його особистих немайнових прав на повагу до професійної честі, гідності та ділової репутації.

---

1. Декларація/ Всесвітня медична асамблея стосовно незалежності та професійної свободи лікаря [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_326

2. Стефанчук Р. Особисті немайнові права фізичної особи/ Р.О. Стефанчук, Я.М. Шевченко та ін. // Енциклопедія цивільного права України /Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; відп. ред. Я.М. Шевченко. – К.: Ін Юре, 2009.

3. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

4. Про затвердження Переліку вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, підготовка і отримання звання в яких дають право займатися медичною і фармацевтичною діяльністю: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 195 від 25.12.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0134-96>

5. Про подальше удосконалення атестації лікарів: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 359 від 19.12.1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0014-98>

6. Про затвердження Положення про первинну спеціалізацію (інтернатуру) випускників медичних (фармацевтичних) вищих навчальних закладів України: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 104 від 20.06.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0193-94>

7. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Загальна частина. Академічний курс : підручник/ З.В. Ромовська. – К: Атіка, 2005.

8. Заочне рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 28.02.2014 р. у справі № 761/5097/13-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37628756>

9. Рішення Апеляційного суду Закарпатської області від 19.09.2014 р. у справі № 22-ц/319/5631/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40610207>

10. Рішення Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 05.09.2014 р. у справі № 308/20231/13-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40447473>

11. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11.06.2014 р. у справі № 6-13768ск14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/39796349>

12. Заочне рішення Шаргородського районного суду Вінницької області від 01.10.2014 р. у справі № 152/1292/14-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40793311>

13. Рішення Франківського районного суду м. Львова від 11.03.2013 р. у справі № 2/465/2224/13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/34163289>

14. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

вного Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

15. Стефанчук Р.О. До питання про систему особистих немайнових прав пацієнта/ Р.О. Стефанчук // Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення): матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. з медичного права, 17–18 квіт. 2008 р., Львів / Упор. І.Я. Сенюта, Х.Я. Терешко. – Львів: Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2008.

16. Кучеренко І. Шикана / І.М. Кучеренко, Р.О. Стефанчук, Я.М. Шевченко та ін. // Енциклопедія цивільного права України. – К.: Ін Юре, 2009. – 952 с.

17. Рішення Святошинського районного суду м. Києва від 03.12.2013 р. у справі № 2/759/5588/13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/35802254>

18. Рішення Оболонського районного суду м. Києва від 20.05.2014 р. у справі № 2/756/4853/13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38866177>

19. Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 15.07.2014 р. у справі № 22-п/796/9285/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/39811944>

20. Про інформацію: Закон України № 2657-XII від 02.10.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

21. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

22. Рішення Конституційного суду України від 10 квітня 2003 р. № 8-рп/2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-03>

23. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

24. Рішення Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 05.09.2014 р. у справі № 308/20231/13-п [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40447473>

25. Про інформацію: Закон України № 2657-XII від 02.10.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

26. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

Зражевская Н.А.

**Защита профессиональной чести, достоинства
и деловой репутации врачей в судебном порядке**

Раскрыты содержание, понятие, правовая природа и признаки личных неимущественных прав врачей на уважение к их профессиональной чести, достоинству и деловой репутации. Исследованы основные возможные формы нарушения таких прав врачей и способы их защиты в судебном порядке. Особенности защиты личных неимущественных прав врачей проанализированы сквозь призму соотношения со злоупотреблением правом пациентов на информацию, правом на свободу совести и слова, правом на обращение, правом на обжалование неправомерных

решений, действий и бездействия работников учреждений и органов здравоохранения как социальных явлений и правовых институтов.

Ключевые слова: честь, достоинство, деловая репутация, личные неимущественные права, врач, суд, способ защиты права.

Zrazhevska N.O.

Court Protection of the Professional Honor, Dignity and Business Reputation of Physicians

The concept of personal non-property rights of physicians to respect of their professional honor, dignity and business reputation, their legal nature and characteristics were considered. The basic possible forms of violation of those rights of physicians and methods of their protection by court were researched. The peculiarities of the protection of personal non-property rights of physicians to respect of their professional honor, dignity and business reputation were analyzed through the prism of correlation with abuse of the right of patients to information, to freedom of thought and speech, right to apply and right on appeal of illegal decisions, actions and inactivity of workers of health care facilities as the social phenomena and legal institutions.

Key words: honor, dignity, business reputation personal non-property rights, physician, court, method of protection of right.